

Висновки. В силу того, що галузь адміністративного права має складну структуру, що включає в себе матеріальні та процесуальні норми, загально правові принципи, які набувають конкретні форми вираження, провадження у справах про адміністративні правопорушення, які здійснюються органами внутрішніх справ, характеризуються наявністю динамічної сторони, що включає організаційно-технічні та інші питання діяльності органів внутрішніх справ на транспорті, і статичну сторону, що включає нормативно-правову базу. Відповідно обґрунтовано пропозиції вдосконалення діяльності зазначених органів за допомогою комплексних змін. Поза всяким сумнівом надані пропозиції є дискусійними. Однак є підстави сподіватися, що ідеї які містяться у пропозиціях послужать (хоча б у якості матеріалу для критики) подальшому вдосконаленню правового регулювання діяльності транспортної міліції та її правозастосовної практики.

Список використаної літератури

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення. [Електронний ресурс]. Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/go/80731-10
2. Правила перевезення пасажирів, багажу, вантажобагажу та пошти залізничним транспортом України. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0310-07>
3. Наказ МВС України від 11.09.2001 № 785 «Про затвердження Інструкції про порядок функціонування дактилоскопічного обліку експертної служби МВС України». [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1066-01>
4. Про міліцію: Закон України від 20.12.1990 №565-ХІІ // Відомості Верховної Ради УРСР, – 1991, – № 4, – Ст. 20.

УДК 342. 741:007:316.

С.С. Єсімов

к. ю. н. доцент,

Львівський державний університет внутрішніх справ

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ В СФЕРІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ

У статті порушуються питання удосконалення нормативно-правового регулювання в сфері інформаційної безпеки України

Ключові слова: інформація, інформаційна безпека, інформаційне законодавство, удосконалення, нормативно-правове регулювання.

В статье затрагиваются вопросы усовершенствования нормативно-правового регулирования в сфере информационной безопасности Украины.

Ключевые слова: информация, информационная безопасность, информационное законодательство, усовершенствование, нормативно-правовое регулирование.

The article raises questions improvement of legal regulation in the sphere of information security of Ukraine.

Key words: information, information security, information legislation, improvement of normative and legal regulation.

Постановка проблеми. Одним із головних пріоритетів України є прагнення побудувати орієнтоване на інтереси людей, відкрите для всіх і спрямоване на розвиток інформаційне суспільство, в якому кожен міг би створювати і накопичувати інформацію та знання, мати до них вільний доступ, користуватися і обмінюватися ними, щоб надати можливість кожній людині повною мірою реалізувати свій потенціал, сприяючи суспільному й особистому розвитку та підвищуючи якість життя [1]. Однак зростаюча роль інформаційної сфери, яка є системоутворюючим чинником життя суспільства, активно впливає на стан політичної, економічної, військової та інших складових національної безпеки. У зв'язку з цим нормативно-правове регулювання інформаційної безпеки набуває все більшої значущості в загальній системі інформаційного права держави.

Аналіз досліджень даної проблеми. Дослідження нормативно-правового регулювання забезпечення інформаційної безпеки в Україні досліджували: В.Б. Авер'янова, О.А. Банчука, П.Д. Біленчука, О.В. Бойченка, В.О. Голубева, С.Ф. Гуцу, В.І. Гурковського, В. В. Калайди, Р.А. Калюжного, В.А. Комарова, Б.А. Кормича, В.А. Ліпкана, Н.В. Паршиної, В.С. Цимбалюк, І.В. Мартянова, О.В. Синсокого, Л.С. Харченко, Т.В. Філіпенка, О.К. Юдіна та інших.

Оскільки суспільні відносини, що виникають у зв'язку із забезпеченням інформаційної безпеки, відносяться до інформаційної сфери, теоретичні проблеми вдосконалення законодавства у галузі забезпечення інформаційної безпеки пов'язані з системним аналізом питань співвідношення інформаційного законодавства та законодавства у галузі забезпечення інформаційної безпеки і вимагають цілісного розуміння зазначеної проблеми.

Метою даної статті є вироблення теоретичних підходів до визначення шляхів удосконалення нормативно-правового регулювання в сфері інформаційної безпеки України.

Виклад основного матеріалу. Сучасний етап розвитку суспільства характеризується зростаючою роллю інформаційної сфери, яка є системоутворюючим чинником життя суспільства і активно впливає на політичну, економічну і інші складові безпеки України. Інформаційна безпека відіграє визначену роль у загальній системі забезпечення національної безпеки. Завдання формування нормативної правової бази в цій галузі визначена як одна з пріоритетних Доктриною інформаційної безпеки України підписаною Президентом України 8 липня 2009 р. [2].

Основними поняттями в зазначеній сфері є поняття «інформація», «безпека», ключовим – «інформаційна безпека» тому важливі правові визначення зазначених понять. Необхідно відзначити, що вказані співвідношення достатньо уважно досліджені українськими вченими. Тому ми підтримуємо думку Б.А. Кормича щодо поняття «інформація» відповідно до Закону України «Про інформацію», де під інформацією розуміються відомості про осіб, предмети, факти, події, явища і процеси незалежно від форми їх подання [3].

Поняття «безпека» достатньо досконало досліджено В.А. Ліпканом який визначив безпеку як стан захищеності життєво важливих інтересів особистості, суспільства і держави від внутрішніх і зовнішніх загроз [4].

Визначення інформаційної безпеки містяться в Доктрині інформаційної безпеки України, схваленої Президентом України 8 липня 2009 р. Відповідно до вказаних нормативних актів інформаційна безпека – це стан захищеності інформаційного середовища суспільства, що забезпечує формування, використання та розвиток в інтересах громадян, організацій, держави.

Виходячи із зазначеного інформаційну безпеку пропонується визначити як стан захищеності національних інтересів України в інформаційній сфері, що складаються з сукупності збалансованих інтересів особи, суспільства і держави, від внутрішніх і зовнішніх загроз. Видається, що дане визначення є найбільш ємним, багатогранним і досить коректним з правової точки зору, оскільки дозволяє включити в сферу інформаційної безпеки не тільки вже наявні об'єкти і напрямки захисту, але і відображає основний принцип забезпечення безпеки – дотримання збалансованих інтересів особи, суспільства та держави.

Розглядаючи теоретичні проблеми формування законодавства в галузі інформаційної безпеки, видається важливим його визначення з позиції теорії права і з урахуванням його фактичного стану. При цьому неможливо абстрагуватися від поняття інформаційного законодавства, і необхідності вивчення проблеми формування інформаційного законодавства, а також питань визнання інформаційного права в якості самостійної галузі права.

Поки з позиції загальної теорії права, з урахуванням всіх зазначених ознак передчасно стверджувати, що інформаційне право – самостійна галузь права, у зв'язку з цим не представляється можливим зробити висновок про те, що право забезпечення інформаційної безпеки також сформувалося в якості його підгалузі.

З позиції теорії права великі масиви нормативних правових актів, до яких слід віднести і нормативні правові акти, пов'язані із забезпеченням інформаційної безпеки, також можуть скласти певну галузь (підгалузь) законодавства, яка в системі законодавства не має певної галузі права, а носить комплексний характер. Інформаційне законодавство, як і законодавство в галузі забезпечення інформаційної безпеки, що є його підгалуззю, носять комплексний характер.

Предметом правового регулювання законодавства в галузі забезпечення інформаційної безпеки є суспільні відносини, що виникають у сфері діяльності суб'єктів інформаційних відносин щодо забезпечення захищеності інформаційного середовища, його формування, використання та розвитку, а також захищеності життєво важливих інтересів цих суб'єктів в інформаційній сфері. Таким чином, законодавство у галузі забезпечення інформаційної безпеки є сукупністю нормативних правових актів і правових норм, якими здійснюється правове регулювання суспільних відносин щодо захисту національних інтересів держави в інформаційній сфері, що складаються з сукупності збалансованих інтересів особи, суспільства та держави, від внутрішніх і зовнішніх загроз.

До зазначеного кола можна віднести кілька груп відносин, які в сукупності складають в основному сферу регулювання в галузі забезпечення інформаційної безпеки, пов'язаних з:

- реалізацією основних інформаційних прав і свобод людини і громадянина, а також законних інтересів суспільства та держави;
- розвитком і модернізацією інформаційно-телекомунікаційної інфраструктури, а також розвитком і використанням інформаційних мереж; забезпеченням захисту інформації, створенням та використанням інформаційних ресурсів;
- розвитком ринку інформаційних засобів, продуктів і послуг;
- реалізацією державної політики у сфері інформаційної безпеки країни.

У межах інформаційного законодавства в даній галузі визначається також своєрідний юридичний режим, що регламентує правове становище суб'єктів права та встановлює законні способи реалізації прав і виконання юридичних обов'язків, державно-правові заходи, спрямовані на неухильну реалізацію правових норм у конкретних відносинах.

Для законодавства в галузі забезпечення інформаційної безпеки, так само як і для інформаційного законодавства в цілому, характерне використання самих різних засобів і прийомів, імперативних і диспозитивних підходів, які свідчать про велику схожість з галузями публічного права, особливо з адміністративним законодавством. Аналіз законодавства в даній галузі дозволяє зробити висновок про поєднання всіх методів правового регулювання та їх комплексному характері, що виражається в поєднанні конституційного регулювання, адміністративних способів забезпечення інформаційної безпеки, залучення всього арсеналу регулюючих, контрольних, примусових, каральних і стимулюючих заходів.

Системний аналіз законодавства в галузі забезпечення інформаційної безпеки дозволяє виділити такі рівні системи законодавства:

а) при вертикальному структуруванні – рівень міжнародних правових актів і рівень нормативних правових актів України. У рамках міжнародних правових актів, у свою чергу, можна виділити в окремі блоки правові акти Європейського Союзу. Нормативні правові акти України можна поділити, відповідно, на рівень: конституційного регулювання, законів України, указів Президента України, постанов і розпоряджень Кабінету Міністрів України.

б) при горизонтальному структуруванні поділ норм відбувається відповідно по галузях, тобто законодавство в галузі інформаційної безпеки включає в себе норми конституційного, кримінального, цивільного, адміністративного, трудового та інших галузей законодавства.

Системний підхід дозволяє визначити в якості основного чинника реалізації державної політики у зазначеній сфері формування та розвиток відповідної системи законодавства, системи інформаційних ресурсів, інформаційно-комунікаційної інфраструктури, науково-технічного та виробничого комплексу інформаційної індустрії, ринку інформаційної продукції та послуг, системи масової інформаційної освіти, просвіти та підготовки професійних кадрів для інформаційної сфери. Окремо до вказаної категорії доцільно віднести електронні засоби масової інформації [5].

Розвиток та подальше вдосконалення інформаційного законодавства у сфері забезпечення інформаційної безпеки України пов'язане з розробкою нових законів та інших нормативно-правових актів, спрямованих на заповнення прогалін у правовому регулюванні суспільних відносин в інформаційній галузі, зокрема, з введенням в законодавство нових понять, які застосовуються в інформаційно-телекомунікаційних технологіях, з усуненням внутрішніх протиріч, які виникли у зв'язку з підписанням Україною міжнародних угод, що стосуються зазначених питань [6].

Основними напрямками вдосконалення законодавства виходячи з Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні та Окінаської хартії глобального інформаційного суспільства [7; 8] у вказаній галузі є:

- розвиток державної системи забезпечення інформаційної безпеки України, що дозволяє здійснювати оцінку стану інформаційної безпеки, координацію і контроль діяльності суб'єктів зазначеної системи, законодавче розмежування повноважень у галузі забезпечення інформаційної безпеки між органами державної влади та органами місцевого самоврядування, визначення механізмів участі у цій діяльності громадських об'єднань, організацій і громадян, формування в Україні регіональних структур забезпечення інформаційної безпеки;
- створення системи управління державними інформаційними ресурсами, закріплення функцій контролю та координації діяльності з формування, ведення, зберігання, передачі та захисту державних інформаційних ресурсів, а також вдосконалення державної системи сертифікації продукції, відповідно до вимог безпеки інформації, та ліцензування діяльності з надання інформаційних послуг;
- реалізація конституційних прав громадян в інформаційній сфері, законодавче закріплення принципу пріоритетності права на повагу особистого життя перед правом на свободу інформації та чітке визначення поняття «відомостей, що ганьблять честь, гідність і ділову репутацію громадян», встановлення відповідальності за порушення конституційної заборони на зберігання інформації щодо приватного життя особи без її згоди, а також обмежень на отримання інформації в інтересах захисту основ конституційного ладу, моральності, здоров'я, прав і законних інтересів інших осіб, забезпечення оборони країни та безпеки держави;
- посилення боротьби з правопорушеннями в інформаційній сфері, вдосконалення норм, що регулюють відповідальність за правопорушення в галузі забезпечення інформаційної безпеки, визначення відповідальності юридичних і фізичних осіб за несанкціонований доступ до інформації, її протиправне копіювання, спотворення та протизаконне використання, навмисне розповсюдження недостовірної інформації, протиправне розкриття конфіденційної інформації, використання в злочинних і корисливих цілях службової інформації або інформації, яка містить конфіденційні відомості; вдосконалення оперативно-розшукової діяльності з метою виявлення та припинення комп'ютерних злочинів, забезпечення правоохоронним органам можливості отримання зашифрованої інформації в декодованому

- вигляді, законодавча заборона використання всіх видів імпортованих апаратно-програмних засобів криптографічного захисту інформації;
- закріплення пріоритету розвитку національної інформаційної інфраструктури, зокрема, електронно-обчислювальної техніки, мереж зв'язку, виробництва космічних супутників зв'язку та інформаційно-телекомунікаційних технологій, підтримка вітчизняної наукової та виробничої бази забезпечення інформаційної безпеки;
 - захист інтелектуальної власності, врегулювання питань правової охорони секретних винаходів, корисних моделей і промислових зразків, а також відкриттів, раціоналізаторських пропозицій, секретів виробництва (ноу-хау), фірмових найменувань, розмежування права держави на результати науково-технічної діяльності, які повністю або частково фінансується з державного бюджету та права суб'єктів, безпосередніх виконавців відповідних робіт, а також визначення порядку реалізації державою належних їй виняткових прав на результати інтелектуальної діяльності;
 - реалізація міжнародного інформаційного обміну і інтеграція інформаційного простору України у світовий інформаційний простір, розробка національного законодавства, що встановлює статус інформації, переданої з транскордонних відкритих мереж, процедури контролю за дотриманням цього статусу, а також регламентує права, обов'язки та відповідальність користувачів і перелік інформації, що не підлягає передачі по цих мережах; визначення правового статусу організацій, що надають послуги глобальних інформаційно-телекомунікаційних мереж на території України, і правове регулювання діяльності цих організацій.
 - оцінка якості та вдосконалення нормативних правових актів, підвищення ефективності правового регулювання, підготовка заходів щодо забезпечення дії непрацюючих правових норм, або їх скасування; проведення ревізії нормативних правових актів органів виконавчої влади в інформаційній сфері, приведення їх у відповідність з чинним законодавством;
 - систематизація та розробка відповідних пропозицій, узгодження діючих і розроблюваних нормативних правових актів у галузі забезпечення інформаційної безпеки з нормативними правовими актами інших галузей законодавства;
 - розробка підзаконних актів і правових механізмів, що забезпечують ефективне застосування норм існуючого та розроблюваного законодавства; наукова розробка застосування методів оцінки ефективності чинного законодавства в даній сфері; активну участь у розробці міжнародного законодавства в інформаційній сфері, у тому числі правових актів, що регулюють правовідносини у глобальних інформаційних мережах типу Інтернет.

Висновки. Визначення напрямків правового забезпечення інформаційної безпеки потребує системного підходу та правових оцінок з урахуванням опрацювання на основі аналізу законодавства в галузі забезпечення інформаційної безпеки особливостей інформаційних відносин, пов'язаних із забезпеченням інформаційної безпеки, а також впливу на них процесів глобалізації. Багатогранність інформаційних відносин та необхідність їх врегулювання дозволяє зробити висновок про необхідність розробки кодифікованого законодавчого акта про інформаційну безпеку, який би міг бути складовою частиною Інформаційного кодексу України.

Список використаної літератури

1. Красноступ Г.М. *Забезпечення основних принципів діяльності держави в інформаційній сфері* / Г.М. Красноступ. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.minjust.gov.ua/11922>
2. *Указ Президента України від 08.07.2009 № 514/2009 «про Доктрину інформаційної безпеки України»*. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/514/2009>
3. *Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 № 2657-XII // Відомості Верховної Ради. – 1992. – № 48. – Ст.650*
4. *Ліпкан В.А. [http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/998_163](http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_low/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=EC&P21DBN=EC&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=M=&S21COLORTERMS=0&S21STR=Інформаційна безпека України в умовах євроінтеграції : навч. посібник / В. А. Ліпкан. – К. : КНТ, 2006. – 280 с.</i>
5. <i>Про Концепцію Національної програми інформатизації: Закон України від 04.02.1998 № 75/98-ВР // Відомості Верховної Ради, – 1998, – № 27-28, – Ст.182</i>
6. <i>Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 рр.: Закон України від 09.01.2007 № 537-V // Відомості Верховної Ради. – 2007. – № 12. – Ст.102.</i>
6. <i>Розпорядження Кабінет Міністрів України від 15 травня 2013 р. № 386-р. «Про схвалення Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні».</i> [Електронний ресурс]. Режим доступу:
7. <i>Окинавская хартия глобального информационного общества. (Окинава, 22 июля 2000 года).</i> [Електронний ресурс]. Режим доступу: <a href=)*